

26 LIFO 12-18 04 2012

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

«Η κρίση μας κάνει
παράλογους και ρατσιστές»

JEFFREY EUGENIDES

ROMANCE
«Ο Ντε Λα Ροσφουκώ
είπε πως ο έρωτας και
η ρομαντική αγάπη
κατασκευάζονται
μέσω του λόγου.
Ότι αποτελούν μια
κατασκευή του
λόγου. Η ιδέα αυτή
άρχισε να κερδίζει
έδαφος στη γαλλική
θεωρία το '70
και το '80».

Ο Τζέφρυ Ευγενίδης «παντρεύει» την Τζέιν Όστεν με τον Ζακ Ντεριντά, σκέφτεται ότι ο έρωτας είναι μια κατασκευή του λόγου, ανήκει στους απαισιόδοξα αισιόδοξους (ή και το αντίστροφο) και προτιμά να μη μιλάμε για τη λογοτεχνία με όρους εθνικής ταυτότητας.

Από την Παυλίνα Εξαδακτύλου

Το βιβλίο σας μιλάει για τον γάμο. Γιατί επιλέξατε αυτό το θέμα; Ο γάμος είναι ένα μεγάλο θέμα, κυρίως μάλιστα του αγγλικού μυθιστορήματος. Σκέφτομαι, για παράδειγμα, τα μυθιστορήματα της βικτωριανής εποχής, που μιλούν για μια νεαρή γυναίκα που αναζητά έναν σύζυγο. Αυτό έκανε το μυθιστορημα απλοϊκό, αφού κατέληγε με την ηρωίδα να βρίσκει τελικά τον σύζυγο των ονειρών της. Στη συνέχεια οι ιστορίες αυτές εξελίχθηκαν. Άρχισαν να γίνονται πιο περίπλοκες και ν' ακολουθούν τη γυναίκα στον έγγαμο βίο της. Το μυθιστορημα έγινε μια έρευνα σχετική με τον γάμο και κάποιες από τις πιο σκοτεινές πλευρές του. Θέλησα, λοιπόν, κι εγώ με τη σειρά μου να δω τι θα μπορούσα να γράψω για τον γάμο σ' ένα σύγχρονο μυθιστορημα, να δω τι απέμεινε από τον παραδοσιακό γάμο και τι καινούργιο προέκυψε.

Πού κατέληξε, λοιπόν, η έρευνά σας αυτή; Οι ήρωές μου, ως σύγχρονοι άνθρωποι, ερωτεύονται μ' έναν πιο συνειδητό τρόπο. Με περισσότερη αυτοεπίγνωση. Παλιότερα, έρωτας και γάμος δεν ταυτιζόνταν. Ο γάμος των παπουδών μου, απ' όσο γνωρίζω, είχε ήδη προαποφασιστεί όταν ήταν ακόμα πολύ νέοι, χρόνια πριν παντρευτούν. Ο γάμος αποτελούσε ένα είδος οικονομικού συμβολαίου. Επρόκειτο για μια διασφάλιση, ότι δηλαδή η οικογένεια θα συνεχίσει να υπάρχει. Αργότερα ο έρωτας άρχισε ν' αποτελεί συστατικό στοιχείο του γάμου. Επίσης, οι άνθρωποι άρχισαν να χωρίζουν με μεγαλύτερη ευκολία. Φανταστείτε να ήθελες να πάρεις διαζύγιο την περίοδο της Τζέιν Όστεν...

Δηλαδή δεν πιστεύετε ότι ακόμη και σήμερα ο γάμος αποτελεί γι' αρκετούς μια οικονομική, και όχι μόνο, συμφωνία; Δεν νομίζω. Σίγουρα είναι ένα συμβόλαιο που αναγνωρίζεται από την πολιτεία. Αλλά όχι με την έννοια που είχε κάποτε.

Ξέρετε, στην Ελλάδα θεωρείται αποτυχημένος όποιος επιλέγει να μην παντρευτεί, ανεξάρτητα απ' το αν έχει καταφέρει ένα σωρό άλλα πράγματα... Νομίζω πως κάτι αντίστοιχο συμβαίνει και στις ΗΠΑ. Βέβαια, σιγά-σιγά, αυτό αλλάζει. Σήμερα έχουμε ένα υψηλό ποσοστό ανθρώπων που ζουν μόνοι ή που ζουν μαζί, αλλά χωρίς γάμο. Οι άνθρωποι εδώ αρχίζουν να συνηθίζουν στην ιδέα του να μην είναι παντρεμένοι. Δυστυχώς, υπάρχει ακόμα η κοινωνική πίεση του να ζεις «ζευγαρωμένος». Σε κάθε περίπτωση, μια χώρα θα πρέπει να εξασφαλίσει ορισμένες οικονομικές συνθήκες στα άτομα, ώστε να μπορούν να επιλέξουν αν θα ζήσουν μόνο ή αν θα παντρευτούν.

Ο έρωτας ανήκει στη νιότη; Σίγουρα είναι λιγό-

τερο γελοίο όταν είσαι νέος! Μη νομίζετε όμως ότι και οι μεγαλύτεροι άνθρωποι δεν ερωτεύονται. Προφανώς, αυτό τους κάνει να αισθάνονται νεότεροι. Είναι γεγονός ότι οι περισσότερες ερωτικές ιστορίες αφορούν νέους ανθρώπους. Πάρτε το παράδειγμα του Ρωμαίου και της Ιουλιέτας, οι οποίοι ενσαρκώνουν το αρχέτυπο του έρωτα. Όταν ερωτεύεσαι για πρώτη φορά, είσαι συνήθως νέος. Κι αυτή την πρώτη φορά δεν την ξεχνάς ποτέ...

Στις σελίδες του βιβλίου τριγυρίζουν ο Ζακ Ντεριντά, ο Μορίς Μπλανσό, η Άν Σέξτον, η Σούζαν Σόνταγκ, η Τζέιν Όστεν... Μάλιστα, στην προμετωπίδα ο Ντε Λα Ροσφουκώ «συναντά» τους Talking Heads. Ενδιαφέρουσα σύζευξη... Ο Ντε Λα Ροσφουκώ είπε πως ο έρωτας και η ρομαντική αγάπη κατασκευάζονται μέσω του λόγου. Ότι αποτελούν μια κατασκευή του λόγου. Η ιδέα αυτή άρχισε να κερδίζει έδαφος στη γαλλική θεωρία το '70 και το '80. Οι Talking Heads, από την άλλη, αποτελούν το σάουντρακ εκείνων των δεκαετιών. Όταν τραγουδούν τους στίχους: «Κι ίσως αναρωτηθείς, καλά πώς έφτασα ως εδώ; Δεν είναι αυτό το σπίτι μου, δεν είναι αυτή η όμορφη γυναίκα μου», μιλούν για τον γάμο, και μάλιστα με μια φιλοσοφική προέκταση, σχεδόν υπαρξιακή θα έλεγα.

Στο βιβλίο υπάρχει μια γλαφυρή περιγραφή της Ελλάδας της δεκαετίας του '80. Ένας από τους ήρωές σας «βλέπει» την Ελλάδα ως μια χώρα που δεν ήταν κομμάτι της Ευρώπης, που θυμίζει περισσότερο Μέση Ανατολή, που η δημοκρατία της βρισκόταν σε δύσκολη θέση... Θυμίζει λίγο τη σημερινή κατάσταση... Δεν νομίζω ότι έχουν αλλάξει πολλά από το 1980 μέχρι και σήμερα. Εγώ προσπάθησα να περιγράψω αυτά που έβλεπε ο συγκεκριμένος ήρωας στην Ελλάδα του '80. Κάτι που σίγουρα θα έβλεπε είναι ότι η Ελλάδα είχε κάποια χαρακτηριστικά που βρίσκονταν πιο κοντά στην κουλτούρα της Μ. Ανατολής παρά της Ευρώπης. Μάλιστα, και η δική μου ελληνική κληρονομιά είναι πιο κοντά στη Μ. Ανατολή παρά στην Ευρώπη.

Μιλώντας για τη δική σας ελληνική κληρονομιά, τελικά είμαστε όλοι Έλληνες, κύριε Ευγενίδη; Δυστυχώς, δεν νομίζω ότι αυτή είναι μια άποψη που συμφερνίζονται οι Γερμανοί. Δεν νομίζω ότι νιώθουν και τόσο Έλληνες!

Οι Αμερικανοί νιώθουν Έλληνες; Είναι δύσκολο να σας πω γιατί κάθε πολιτεία είναι κι ένας ολόκληρος κόσμος. Μπορώ να σας μιλήσω, όμως, για τους ανθρώπους που συναντώ, για τους γείτονές μου... Πολλοί από αυτούς γνωρίζουν τι συμβαίνει αυτή την εποχή στην Ελλάδα και μάλιστα συμμετέχουν και σε κινήματα όπως το Occupy Wall Street. Αυτοί οι άνθρωποι δείχνουν κατανόηση για όσα συμβαίνουν στην Ελλάδα. Από την άλλη, υπάρχουν κι εκείνοι που πιστεύουν ότι για όλα ευθύνεται η κακή κυβερνητική διαχείριση. Επίσης, έχω περάσει πολύ καιρό στη Γερμανία κι έχω μια εικόνα και από εκεί. Έχει ενδιαφέρον το γεγονός ότι οι Γερμανοί δεν παραπονιούνται όταν κερδίζουν χρήματα από την Ελλάδα. Τώρα, επειδή αντιμετωπίζετε δυσκολίες, σας αποκαλούν τεμπέληδες! Δυστυχώς, σε περιόδους κρίσης οι άνθρωποι

γίνονται απίθανοι παράλογοι και ρατσιστές.

Πώς είναι σήμερα η κατάσταση στην Αμερική, σχεδόν τέσσερα χρόνια μετά την κατάρρευση της Lehman Brothers; Τα πράγματα είναι λίγο καλύτερα. Οι άνθρωποι όμως ανησυχούν, βλέποντας την ευρωπαϊκή κρίση να εξελίσσεται. Φοβούνται ότι σύντομα θα επηρεάσει κι αυτούς. Πριν από λίγες ημέρες διάβαζα στους «New York Times» ότι ένα μεγάλο ποσοστό των Αμερικανών είναι απαισιόδοξοι.

Ανήκετε κι εσείς στους απαισιόδοξους; Νομίζω ότι η κατάσταση έχει αρχίσει να βελτιώνεται. Παρ' όλα αυτά, υπάρχει ακόμα μεγάλη ανεργία και αρκετά προβλήματα. Σίγουρα δεν είναι η καλύτερη εποχή. Ή μάλλον, είναι μια κακή εποχή.

Τα θεματικά μοτίβα της αμερικανικής λογοτεχνίας που παράγεται σήμερα έχουν επηρεαστεί από την κρίση; Στην Ελλάδα υπάρχει μια στροφή σε σύγχρονα κοινωνικά θέματα - αρκετά βιβλία μιλούν για ανθρώπους που παλεύουν να επιβιώσουν... Τα βιβλία, όπως και οι ταινίες, αντανακλούν όσα συμβαίνουν στις κοινωνίες. Είναι αναπόφευκτο. Πριν από την κρίση του 2008 έγραψα ένα διήγημα. Επρόκειτο για την ιστορία ενός άνδρα, ο οποίος δεν μπορούσε να καταλάβει από πού προέρχονται όλα αυτά τα χρήματα των πλουσίων. Είχε αρχίσει να αισθάνεται αποκλεισμένος από αυτό το «πάρτι» που λάμβανε χώρα δίπλα του. Ο άνδρας αυτός, λοιπόν, αποφασίζει κάποια στιγμή να προχωρήσει σε εγκληματικές δραστηριότητες, προκειμένου να γίνει πλούσιος. Τώρα καταλαβαίνω ότι όταν το έγραφα, διαισθανόμουν πως κάτι ερχόταν. Ότι κάτι επρόκειτο να συμβεί, χωρίς να μπορώ να το εξηγήσω. Τότε μιλήσα για το μέγεθος της αφθονίας πριν από την πτώση. Σήμερα που η πτώση αυτή έχει συντελεστεί, μπορούν να γραφτούν άλλες ιστορίες.

Έχει γραφτεί ότι είστε «ο πιο Ευρωπαίος Αμερικανός συγγραφέας». Θα λέγατε ότι τώρα είστε και ο πιο «Ελληνας Ευρωπαίος Αμερικανός συγγραφέας»; Αλήθεια το λένε αυτό; Γιατί νομίζετε ότι με αποκαλούν «Ευρωπαίο Αμερικανό»;

Ίσως σας θεωρούν περισσότερο εκλεπτυσμένο. Ότι γράφετε πιο ευρωπαϊκά... Πόσες πολλές ετικέτες μαζί! Κοιτάξτε, ως άνθρωπος νιώθω πολύ άνετα στην Ευρώπη. Από την άλλη, οι Ευρωπαίοι έχουν μια πολύ στερεοτυπική εικόνα για τους Αμερικανούς και την αμερικανική λογοτεχνία. Δεν ισχύει η εικόνα αυτή. Δεν με πειράζει να με λένε Ευρωπαίο. Ίσα-ίσα που θαυμάζω την Ευρώπη. Προτιμώ, όμως, να μην αντιλαμβάνομαι τη λογοτεχνία με όρους εθνικούς αλλά με όρους κουλτούρας, παράδοσης, προσωπικότητας.

Το «Σενάριο Γάμου» του Τζέφρυ Ευγενίδη κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Πατάκη.

Έχει ενδιαφέρον το γεγονός ότι οι Γερμανοί δεν παραπονιούνταν όταν κέρδιζαν χρήματα από την Ελλάδα. Τώρα, επειδή αντιμετωπίζετε δυσκολίες, σας αποκαλούν τεμπέληδες!

